

**REFLEXIONS DES DEL CONFINAMENT PER AL DESCONFINAMENT, DES
D'UNA VISIÓ HOLÍSTICA I SISTEMICA DE L'EDUCACIÓ. PER A
L'APLICACIÓ D'UN:**

PLA DE RETROBAMENT ALS CENTRES EDUCATIUS

Aquests dies de confinament ens han donat una oportunitat per rebaixar el ritme, o bé, millor dit, de parar de cop i replantejar-nos moltes coses: els hàbits, les rutines, les relacions entre companys/es, entre les persones d'una mateixa família, de la feina, dels veïns i veïnes o de persones que comparteixen habitatge i on l'educació ha deixat de ser presencial per passar a ser telemàtica. Pot ser l'educació només telemàtica, o telemàticament podem fer formació? Bé, aquesta pregunta la deixo per a un altre moment.

Aquesta situació viscuda segurament ens deixarà inputs en el nostre ser, en el nostre fer i actuar, en el nostre pensar i també en la nostra manera de relacionar-nos entre nosaltres i amb l'entorn. De retruc afectarà als quatre pilars bàsics de l'educació defensats per l'expresident de la UNESCO Jacques Delors, i si afegim a aquests aspectes educatius la proposta que ens fa un altre expresident de la UNESCO el Dr. Federico Mayor Zaragoza, d'emprendre i atrevir-se a emprendre, ens trobem que davant del repte que ens planteja el Covid-19, ens cal no només ser reactius, sinó també proactius. Cal també pensar en les persones, fer i actuar per a les persones i atrevir-nos a emprendre decisions i a fer accions per construir una societat més cohesionada, per a eliminar la bretxa social que s'intueix que ha creat la pandèmia de l'any 2020, i en el nostre cas, des de l'escola. Però, i què podem fer? Com ho podem fer? Com podem saber si el què fem té un impacte positiu o no? Algunes d'aquestes qüestions volen acompanyar-vos en la següent guia-reflexió per atendre a les persones de la comunitat educativa, i una de les possibles solucions es la concreció **d'un Pla de Retrobament**, on es tingui en compte des del lideratge distribuït de les direccions escolars als alumnes, mestres, professors, personal d'administració i serveis dels centres educatius, famílies, professionals que col·laboren en el dia a dia de les escoles; Serveis Educatius, professionals de l'àmbit social, de la

salut, dels equips d'atenció primerenca, tècnics dels Ajuntaments, de les entitats i associacions de l'entorn.

Un dels elements essencials que ens pot ajudar a pensar en el Pla de Retrobament és -tal com diu el professor David Bueno- no tenir pressa i donar-nos temps per gaudir del procés social i comunitari que és l'escola. He observat que el dinamisme en els nostres centres educatius es trepidant, accelerat i en alguns moments, estressant; a vegades aquests elements ens produeixen una reducció de la reflexió vers el procés d'aprenentatge i educatiu.

Hi ha pressa per finalitzar el currículum, quan el currículum no diu explícitament "cal finalitzar-me", mentre que, en canvi, si ens diu: cal educar ciutadans i ciutadanes competents, avaluar persones competents en els diferents àmbits del coneixement.

També hi ha pressa i neguit, en aquests moments, per avaluar i per recuperar els exàmens no superats, quan l'avaluació és un procés continu, reflexiu i compartit, com la professora Neus Sanmartí ens ho diu a cada punt. Així doncs portem pressa, pressa per a tot, i ara amb el confinament pressa per fer arribar tasques a l'alumnat, pressa per preparar l'avaluació i pressa per arribar a final de curs.

Ens cal tanta pressa? Ens ho demana l'administració educativa? Crec que no, i en tanta pressa penso que a vegades estem seguint a un dels personatges del conte d'Alicia en el país de les Meravelles escrit per L. Carroll. Aquest personatge, el conill blanc, que representa el compliment de les normes sense la reflexió, va portar-la a perdre la seva identitat i a caure a l'abisme. I, si fem una comparació amb el conte, podem pensar que aquesta pressa (el nostre conill blanc) ens està portant per un camí que pot arribar a apartar-nos del nostre camí educatiu, a fer-nos caure en l'abisme del fer per fer i a deixar de costat l'objectiu principal del nostre sistema educatiu, que no és altre que acompanyar a l'alumnat en totes les seves vessants: física, psíquica, personal, emocional i social, en el marc d'una comunitat educativa que aprèn i avança junta..

Per tant, com podem fer per aturar-nos una mica i poder atendre a l'alumnat des de totes les vessants en aquests moments? I, per a mi, el més important: com el podem acompanyar quan ens tornem a retrobar tots i totes a les nostres escoles

i instituts i complint amb els principis educatius i compensant les desigualtats socials? Com podem oferir igualtat d'oportunitats?

Per acompanyar aquesta reflexió i establir les propostes que poden donar resposta a les qüestions que ens hem plantejat ens podem basar en les teories educatives i en la normativa, que ens donaran resposta al que s'espera dels i de les mestres, de les professores i dels professors i de la necessitat de dissenyar i preparar-nos per al retrobament.

Una pinzellada a la normativa

No bufeu, que us veig!! Es necessari fer-ho per trobar el camí i no perdre'l, i també per poder trobar fonament en la proposta d'establir una guia per al disseny i aplicació d'un Pla de Retrobament.

M'acompanyeu?, va, que serà una lectura profitosa per arribar al nostre objectiu!!

En l'article 27 de la Constitució Espanyola de 1978 en el seu apartat 2 ens diu que: *"l'educació té per objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i a les llibertats fonamentals"*.

En l'Estatut de Catalunya, Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, en el seu article 17 ens diu: *"Els menors tenen dret a rebre l'atenció integral necessària per al desenvolupament de llur personalitat i llur benestar en el context familiar i social"* i en l'article 44, apartat 1 trobem el següent text: *"Els poders públics han de garantir la qualitat del sistema d'ensenyament i han d'impulsar una formació humana, científica i tècnica de l'alumnat basada en els valors socials d'igualtat, solidaritat, llibertat, pluralisme, responsabilitat cívica i els altres que fonamenten la convivència democràtica."*

Les dues normes ens porten a donar prioritat a la formació de la personalitat, i a fomentar el procés d'ensenyança-aprenentatge en la formació humana i en els valors socials consensuats en els organismes internacionals.

Si seguim el repàs normatiu, en la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació de 2006 modificada per la Llei Orgànica 8/2013, del 9 de desembre, per a la

millora de la qualitat educativa, quan fa la relació dels seus principis i finalitats, podem destacar el treball que cal fer vers l'equitat per al ple desenvolupament de la personalitat i de les seves capacitats, la inclusió educativa, la igualtat en drets i oportunitats per a superar qualsevol discriminació, la transmissió dels valors de llibertat personal, de responsabilitat, de ciutadania democràtica, solidària, tolerant i de justícia.

Si seguim en la revisió normativa en l'àmbit català, la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, estableix com a principis rectors de la consolidació dels valors propis d'una societat democràtica, la llibertat personal, la responsabilitat, la solidaritat, el respecte i la igualtat. Inclou la inclusió escolar i la cohesió social, la qualitat en l'educació, *“que possibilita l'assoliment de les competències bàsiques i la consecució de l'excel·lència, en un context d'equitat”*, en el seu article 1.

Les dues normes educatives ens fan fixar la mirada de nou en el desenvolupament de la persona de forma integral i global, introduint el treball de les capacitats de les persones, així com l'assoliment de les competències que portarà al ple desenvolupament del nostre alumnat en un ciutadà de ple dret, format, compromès, crític i respectuós amb els altres, amb el seu entorn tant social com natural i que tant necessita la nostra societat per a créixer de manera harmònica i feliç.

Un altre punt que crec és important és el treball de la inclusió escolar i la cohesió social. Així doncs, en aquest moments on la bretxa social s'ha fet més evident, és quan més que mai l'escola ha d'atendre aquesta demanda i portar a terme accions que donin compliment a aquest principis.

En un altre nivell normatiu trobem el Reial decret (RD) 1630/2006, de 29 de desembre, pel qual s'estableix els ensenyaments mínims del segon cicle d'educació infantil, el Reial decret 126/2014, de 28 de febrer, pel qual s'estableix el currículum bàsic de l'educació primària i el Reial decret 1631/2006, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'educació secundària obligatòria. Pel que fa a Catalunya el Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil, el Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària i el Decret 187/2015, de 25 d'agost,

d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, que fan referència als elements del currículum de les etapes d'Educació Infantil, Primària i Secundària, on la pedra angular a Infantil són les capacitats, i les competències a Primària i Secundària, esdevenint objectius d'aprenentatge de final d'etapa.

Aquests RD i Decrets situen el currículum com a l'instrument per a assolir les competències claus del nostre alumnat. Currículum que està format per les competències, continguts, mètodes pedagògics, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge. Competències que es fonamenten bàsicament en la formació global de la persona, i que insereixen més en les respostes que han de donar els alumnes davant situacions de la vida real. Per tant és el moment de tenir més presents que mai la competència d'aprendre a aprendre, d'autonomia i iniciativa personal, la competència de l'àmbit artístic, i social i ciutadana.

En aquests texts legislatius es deixa clar que les competències clau han d'afavorir el desenvolupament de coneixements i habilitats vinculades a diferents sabers i a donar una resposta contextualitzada, així com a la transferència dels sabers.

Un altre punt que crec que és important destacar per al motiu que ens ocupa, és el fet que atribueixen al centre l'autonomia d'adaptar el currículum, elaborar-lo i que formi part del seu projecte educatiu. Per tant, qui marca la pressa? El centre? L'administració educativa? Les famílies? L'entorn? I si en el projecte educatiu trobem frases com: "*Volem aconseguir una formació integral i útil per a la vida*", "*Tracte individualitzat i afectuós*" i així moltes més; però, en el moment de aturar-nos per veure en quin moment es troba a nivell personal, psíquic, físic, emocional i social els nostres alumnes no ho podem fer per les presses? És pel currículum que no ens parem a pensar què necessita a nivell emocional l'alumne que tenim al davant? Crec que no, crec que a vegades pot ser per inseguretats, per manca de comunicació entre nosaltres com a professionals, amb les famílies, o tal vegada per la manca d'aturar-nos a esbrinar què espera la nostra societat de l'escola i què creiem que som capaços de fer i aconseguir.

En aquest repàs de la normativa trobem les Ordres. L'Ordre EDU/484/2009, de 2 de novembre, del procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació del segon cicle de l'educació infantil, l'Ordre ENS/164/2016, de 14

de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació en l'educació primària i Ordre ENS/108/2018, de 4 de juliol, per la qual es determinen el procediment, els documents i els requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria. Aquestes Ordres d'avaluació de les diferents etapes, estableixen com a objecte essencial de l'avaluació, volen constatar els avenços dels alumnes i detectar les dificultats tan bon punt es produeixin, esbrinar els motius i adoptar les mesures necessàries per a continuar amb èxit el procés d'aprenentatge de l'alumnat.

Per tant cal conèixer bé el nostre alumnat per a orientar el seu procés d'aprenentatge cap l'èxit educatiu.

Crec que aquest breu repàs per la normativa ens pot aportar seguretat per passar al següent apartat d'aquesta reflexió que us presentem.

Guió per a la reflexió, generar propostes, poder dissenyar i portar a terme un Pla de Retrobament a les escoles i instituts

El pla de retrobament s'orienta com a proposta referida al marc organitzatiu des de la vessant pedagògica i que caldrà combinar en les mesures preventives que s'aniran prescrivint per a evitar l'expansió de la pandèmia del Covid-19.

1.- Els objectius del pla de retrobament són:

1. Acollir a tots els membres de la comunitat educativa després del confinament.
2. Focalitzar la mirada en les competències: de l'àmbit artístic (música, dansa, visual i plàstica), de l'àmbit d'educació en valors, de l'àmbit d'aprendre a aprendre, d'autonomia i iniciativa, social i ciutadana i d'àmbit digital.
3. Conèixer com ho han viscut i quines experiències els hi ha reportat aquest temps d'aïllament, i en quin moment vital es troba cada membre per a donar continuïtat al procés d'aprenentatge educatiu individualitzat.
4. Crear espais de trobada amb les persones de la comunitat educativa per a compartir sensacions, aprenentatges i per generar vincle a l'escola.
5. Celebrar el retrobament i la tornada a l'escola.
6. Prendre consciència de com les pròpies accions afecten a la comunitat i a l'entorn més proper.

El centre es vist com un ecosistema que creix i que cal cuidar des de totes les vessants; ecosistema que s'alimenta mitjançant les arrels de les teories i corrents educatives més significatives: neuro-educació, constructivisme, aprenentatge cooperatiu, aprenentatge visible, educació emocional, etc.

Aquestes arrels del nostre ecosistema també es nodreixen del marc teòric on s'especifica el què demana la societat a l'escola, i que en l'apartat anterior hem fet una pinzellada.

Un altre aliment per a les nostres arrels són els principis del nostre sistema educatiu: equitat, igualtat d'oportunitats, coeducació, cohesió social, participació,

qualitat, foment de la pau, respecte pel medi ambient i pels recursos naturals, transmissió de valors democràtics. Aquests principis han d'orientar les nostres accions i també la visió i missió de l'escola com a organització que avança i millora.

2.- El paper de les direccions

Un cop tenim el nostre ecosistema alimentat a través de les arrels, ens trobem amb el tronc. Aquest tronc té a la seva base l'equip directiu, que caldrà que, ara més mai, exerceixi la seva direcció des del lideratge distribuït, amb actitud proactiva, impulsora planificadora, que recull les propostes i necessitats de la comunitat educativa i assenta les bases per al desenvolupament del pla de retrobament en el sí de la comunitat educativa.

3.- Tipologia de les activitats

Aquest tronc tindrà també el suport en les activitats. Però, com hauríem de ser aquestes activitats? La tipologia de les activitats podrien tenir les següents característiques:

- Transversals en quan puguin afavorir la participació de tots els membres i també que puguin ser participades des de diferents nivells educatius.
- Lúdiques, motivadores.
- Que puguin afavorir la comunicació a nivell individual, en petit grup i també en gran grup.
- Que potencien l'expressió en totes les seves vessants: corporal, oral, pictòrica, musical, emocional, donant espai a la creativitat.
- Facilitar espais i temps de trobada per afavorir les connexions entre membres.
- Afavorir el recull de les vivències i de les seves manifestacions en espais compartits.

Per posar un exemple: El primer dia que es puguin obrir les portes per als companys de claustre i de centre, caldrà retrobar-nos, parlar-nos, preguntar-nos, celebrar el retrobament, compartir els possibles dols davant la pèrdua d'un ser estimat, les pors, els neguits, respectant, ... i compartint, creant i desenvolupant exercicis de participació i interacció entre iguals, no vol dir

només els cinc minuts de donar el condol, sinó de seure, escoltar, respectar els silencis, donar temps... No ens cal córrer a la primera reunió, ni a la segona, i tornar a la presa sense sentit; cal preguntar per la vessant emocional dels nostres companys.

Pensar en activitats de retrobament, activitats que generin un clima emocional positiu; cal cuidar la salut mental, des de la serenor, des del treball de les emocions.

L'important és treballar en els mestres i les mestres, professors i professores les competències d'empatia envers els altres, ser capaços de visualitzar quan es poden crear situacions de risc emocional o psíquic i identificar com poden ser compensadors de desigualtats socials. Si som capaços de generar aquestes dinàmiques en el sí dels centres és més fàcil extrapolar aquestes actuacions viscudes al dia a dia amb l'alumnat i estendre aquest clima de confiança en les relacions necessàries per a créixer com a comunitat.

4.- Metodologia del pla de retrobament

Un altra branca del nostre arbre la trobem en la metodologia. Aquesta metodologia que hauria d'impregnar totes les fases del pla des del disseny, planificació, execució i avaluació i els trets a tenir en compte:

- Participada i viscuda.
- Contextualitzada al centre, als membres que hi participen i a l'entorn.
- Comunitària en el seu desenvolupament.
- Extrapolable a la dinàmica del dia a dia de l'escola
- Subsidiària en el reconeixement de les funcions de cadascun dels col·lectius que formen part de la comunitat escolar.
- Que pugui ser recollida en l'elaboració de la Programació General Anual (PGA) per després ser avaluada en el marc de la Memòria anual (MA).

Les metodologies poden ser participatives, com el joc de rol, tallers, debats en grups... en definitiva, treballar per aconseguir un grup cohesionat, on tothom es sent que forma part del projecte de centre i on la seva implicació és important per compartir valors i reforçar les aliances per arribar als objectius compartits.

Creant els vincles entre tot el personal del centre, i més si es fa d'una manera planificada, divertida, amena i propera.

A més a més, si som capaços d'interioritzar aquest creixement emocional de comunitat serà més fàcil treballar-ho com a línia d'escola, d'institut i de col·legi i serà una molt base per al treball en xarxa tant a nivell intern com extern.

5.- A qui s'adreça:

Aquest tronc orienta les seves accions vers els membres de la comunitat educativa que seria la nostra capçada. Per tant aquestes actuacions van adreçades a tots els membres que participen de la comunitat educativa, des d'una perspectiva d'horizontalitat en les relacions, de la creació de connexions entre tots els membres. Fonamentada en la confiança, en el compromís personal i on les emocions són part del procés educatiu.

5.1. Alumnat

En aquest col·lectiu trobem que no tots els alumnes estan en el mateix moment evolutiu. Per exemple, tenim a l'alumnat que ens ha deixat perquè han promocionat a un altre centre en finalitzar la seva etapa educativa, als qui cal tenir-los en compte, ens hem d'acomiar d'ells i ells del centre que els ha acollit i que els ha vist créixer, per tant cal dissenyar un espai de trobada per a tots ells.

Caldrà tenir també en compte l'alumnat que promociona de cicle i l'alumnat que segueix en el mateix cicle o curs, són moments que també cal ressaltar.

5.2. Mestres, professors/es, personal d'administració i serveis, personals d'activitats extraescolar i serveis escolars.

Què preocupa? Quin grau de coneixement tenim dels nostres companys/es? Què sabem de l'alumnat? A què dediquem més esforços? Tenen fruit aquests esforços? Caldria reorientar-los?

5.3. Les famílies de l'alumnat.

Aquesta situació de confinament ha ajudat a esbrinar que hem tret de positiu?, hem conegut millors als nostres fills i filles?

5.4. Serveis Educatius, professionals de l'àmbit de la salut, de les entitats i associacions que col·laboren amb el centre, voluntaris, tècnics dels Ajuntaments, etc.

6.- Avaluació del pla de retrobament

L'avaluació, com a procés de creixement, procés compartit i viscut, podria ser el fruit del nostre arbre: a més salut de l'arbre de la nostra organització millors fruits, i per tant caldrà focalitzar els seus resultats en els aspectes rellevants treballats en aquest Pla, i avaluar si han millorat:

- Les interconnexions i les interdependències creades i/o assentades.
- El benestar psíquic, social, emocional dels membres que hagin participat.
- Els vincles establerts.
- Els espais de trobada, de confiança treballats i assentats.
- El nivell de respecte pel centre, el nostre ecosistema i el seu entorn natural.
- La millora de l'aprenentatge des de les vivències pròpies i des dels altres, l'autoaprenentatge i el coaprenentatge.

7.- Consideracions

El disseny, la planificació, l'aplicació i l'avaluació d'aquest **Pla de Retrobament** no és fàcil, i significa un repte per a la direcció dels centres educatius, per als equips docents, i per a cadascun dels col·lectius que formen part del delicat, complex i a la vegada persistent ecosistema que és tot centre educatiu.

Agafeu el repte? Espero que si, i que ho puguem parlar i reflexionar tots plegats.

Una abraçada virtual, no les podem deixar al calaix!

8.- Bibliografia

- Bueno i Torrens, David: "Neurociencia para educadores. Todo lo que los educadores siempre han querido saber sobre el cerebro". Editorial Octaedro. Barcelona 2017
- Carroll, Lewis: "Alicia en el país de las maravillas". Editorial Austral.
- Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle d'educació infantil (DOGC núm. 6951, de 7.09.2015)
- Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària (DOGC núm. 6900, de 26.6.2015).
- Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 6945, de 28.8.2015).
- Delors, Jaques: "Los cuatro pilares de la educación. 1996 Obtingut de: https://uom.uib.cat/digitalAssets/221/221918_9.pdf
- Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació. (DOGC núm. 5422 de 16.07.2009)
- Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació. (BOE núm. 106, de 4.05.2006)
- Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. (DOGC 4680 de data 20.07.2006)
- Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa. (BOE núm. 295, de 10.12.2013)
- Mayor Zaragoza, Federico: "Conferència La diversitat cultural com a enriquiment". Tortosa 2013
- Reial decret 1630/2006, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims del segon cicle d'educació infantil (BOE núm. 4, de 4.1.2007).
- Reial decret 1631/2006, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'educació secundària obligatòria (BOE núm. 5, de 5.1.2007).

- Reial decret 126/2014, de 28 de febrer, pel qual s'estableix el currículum bàsic de l'educació primària (BOE núm. 52, de 1.3.2014)
- Ordre EDU/484/2009, de 2 de novembre, del procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació del segon cicle de l'educació infantil (DOGC núm. 5505, de 13.11.2009).
- Ordre ENS/164/2016, de 14 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació en l'educació primària. (DOGC núm. 7148, de 23.6.2016).
- Ordre ENS/108/2018, de 4 de juliol, per la qual es determinen el procediment, els documents i els requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria (DOGC núm. 7659, de 9.7.2018).
- Sanmartí Puig, Neus: "Evaluar y aprender: un único proceso". Editorial Octaedro.2020

Tortosa, abril de 2020

Xelo Cordero González